

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 9/01-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte vo veci podnetu Mgr. I. Ch., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. D. J., B., o porušení jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu v Trnave vo veci sp. zn. 19 C 156/97, pôvodne vedenej pod sp. zn. 12 C 219/95, dňa 2. mája 2001 takto

r o z h o d o l :

Základné právo Mgr. I. Ch. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava vo veci sp. zn. 19 C 156/97, pôvodne vedenej pod sp. zn. 12 C 219/95, p o r u š e n é b o l o .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 16. januára 2001 doručené podanie Mgr. I. Ch. (ďalej len „navrhovateľ“), bytom B., označené ako „Sťažnosť na prietahy v súdnych konaniach č. k. 12 C 219/95 a 19 C 156/97 Okresného súdu v Trnave“. Navrhovateľ je v konaní pred ústavným súdom zastúpený advokátom JUDr. D. J., B., ktorého si zvolil na základe výzvy ústavného súdu z 25. januára 2001, a plnomocenstvo pre ktorého bolo ústavnému súdu doručené 8. februára 2001. Z obsahu podania vyplynulo, že navrhovateľ v ňom namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) na prerokovanie svojej veci bez zbytočných prietahov, k porušeniu ktorého malo dôjsť postupom Okresného súdu v Trnave v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 219/95, resp. 19 C 156/97 (sp. zn. 12 C 219/95 je pôvodné číslo konania a 19 C 156/97 je súčasné číslo konania). V tomto konaní sa navrhovateľ žalobou došlou Okresnému súdu v Trnave 27. decembra 1995 domáhal náhrady škody, ktorá mu vznikla na zdraví a na jeho motorovom vozidle v dôsledku dopravnej nehody, ku ktorej došlo 20. januára 1994 v Bratislave. Účastníkom nehody bol cudzí štátny príslušník (štátny občan Maďarskej republiky – odporca v I. rade), ktorý riadil osobné motorové vozidlo svojej manželky (slovenskej štátnej občianky), majiteľky cestovnej kancelárie (odporca v II. rade), ktorej vozidlo spôsobilo škodu navrhovateľovi. Nakoľko o žalobe o náhradu škody podanej na Okresnom súde v Trnave v decembri 1995 doteraz rozhodnuté nebolo, navrhovateľ požiadal, aby ústavný súd o jeho podnete rozhodol nálezom tak, že: „Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovuje, že Okresný súd Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 219/95 v spojení s konaním sp. zn. 19 C 156/97 porušil právo Mgr. I. Ch. priznané čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd na prerokovanie veci o náhradu škody bez zbytočných prietahov.“

Ústavný súd podnet navrhovateľa predbežne prerokoval na svojom neverejnom zasadnutí a po zistení, že spĺňa všetky zákonom predpísané náležitosti upravené v § 20 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a že nie sú dôvody na jeho odmietnutie

podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona, ho 14. februára 2001 uznesením prijal na ďalšie konanie. Po prijatí podnetu na konanie sa ústavný súd 15. februára 2001 obrátil na predsedníčku Okresného súdu v Trnave so žiadosťou o písomné vyjadrenie k prijatému podnetu navrhovateľa. Z písomného stanoviska predsedníčky Okresného súdu v Trnave z 27. februára 2001 (Spr 175/01) vyplynulo, že: „prietahy v konaní zapríčinili aj samotní účastníci konania svojou neprítomnosťou, sám navrhovateľ – 3x, odporcovia – 4x.“

Nakoľko obaja účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd o podnete navrhovateľa podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde konal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania.

II.

Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním vecí na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov sa splní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Pri rozhodovaní, či vo veci došlo k prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd zohľadňuje tri kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' vecí, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie sa účastníka konania (2) a spôsob, akým súd v konaní postupoval (3) – I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97.

Pre potreby konania o podnete navrhovateľa ústavný súd rozdelil celkovú dobu doterajšieho súdneho konania pred Okresným súdom v Trnave na dve etapy, v rámci ktorých posudzoval, či došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

1. Prvá etapa – od 27. decembra 1995 do 19. novembra 1997

V uvedenom období Okresný súd v Trnave vykonával úkony nevyhnutné pre prípravu konania a rozhodnutia o žalobe navrhovateľa (sp. zn. 12 C 219/95), akými bola žiadosť adresovaná navrhovateľovi o doloženie lekárskeho správ (3. januára 1996), doručovanie žaloby odporcom v I. a II. rade a overenie doručenia (8. februára 1996), overenie adresy bydliska odporcu v I. rade – maďarského štátneho príslušníka na Úrade Mestskej polície v Piešťanoch (15. februára 1996), ako aj u jeho manželky, slovenskej štátnej občianky (16. februára 1996), resp. vyžiadanie spisu týkajúceho sa dopravnej nehody PZ 373/94 z Policajného zboru – Správy dopravnej polície Mestského veliteľstva v Bratislave (16. februára 1996).

Ďalším úkonom Okresného súdu v Trnave, ktorý sa netýkal veci samej, bolo postúpenie navrhovateľovej veci Okresnému súdu v Trenčíne z dôvodu miestnej nepríslušnosti podľa § 105 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku. K tomuto postúpeniu došlo na základe návrhu právneho zástupcu odporcu v II. rade z 21. februára 1996.

V postúpenej veci navrhovateľa bolo konanie na Okresnom súde v Trenčíne vedené pod sp. zn. 17 C 194/96 a skončilo sa tak, že tento 15. augusta 1996 predložil vec na rozhodnutie Krajskému súdu v Bratislave podľa § 105 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, nakoľko s jej postúpením nesúhlasil. Krajský súd v Bratislave 28. augusta 1996 rozhodol, že: „Nesúhlas Okresného súdu s postúpením veci je dôvodný“, v dôsledku čoho Okresný súd v Trenčíne 19. novembra 1997 vrátil navrhovateľovu vec Okresnému súdu v Trnave: „V súlade s právoplatným uznesením Krajského súdu v Bratislave zo dňa 28. 8. 1996 č. k. 17 Nc 19/96-41, ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 13. septembra 1997...“.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd posúdil dobu, po ktorú sa spis navrhovateľa nachádzal na Okresnom súde v Trenčíne, t. j. od 23. februára 1996 do 19. novembra 1997, ako zbytočné prieťahy v konaní spôsobené postupom Okresného súdu v Trnave, nakoľko využitie procesného oprávnenia Okresného súdu v Trnave podľa § 105 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku nebolo dôvodné.

2. Druhá etapa – od 20. novembra 1997 do 21. marca 2001

Po vrátení vecí na Okresný súd v Trnave táto dostala sp. zn. 19 C 156/97. Ústavný súd s použitím vyššie uvedených kritérií zisťoval, či aj v tejto etape došlo k zbytočným priet'ahom v konaní. V súlade so svojou stabilizovanou judikatúrou ústavný súd predovšetkým bral do úvahy, že k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní nedochádza len nečinnosťou súdu bez existencie zákonných prekážok jeho ďalšieho postupu (II. ÚS 3/00), ale že aj: „nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ak... nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty ohľadne tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol“ (II. ÚS 33/99).

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, predmetom konania pred Okresným súdom v Trnave je konanie o náhrade škody na zdraví a motorovom vozidle, ktorú navrhovateľ utrpel v dôsledku dopravnej nehody spôsobenej cudzím štátnym príslušníkom. Podľa názoru ústavného súdu uvedenú vec nemožno hodnotiť ako mimoriadne právne alebo fakticky zložitú, takže pre sudcu rozhodujúceho takéto spory by zvolenie optimálneho procesného postupu a zabezpečenie dôkazov nemalo predstavovať osobitný problém. Vo veci predloženej na rozhodnutie platí stabilná právna úprava a uplatňuje sa ustálená judikatúra súdov.

Ústavný súd sa v tejto súvislosti zaoberal aj skutočnosťou, že v danom prípade je žalovaný v I. rade cudzí štátny príslušník, a v súlade so svojou judikatúrou (II. ÚS 26/95) konštatoval, že hoci táto skutočnosť môže spôsobiť určitú zdĺhavosť konania v dôsledku vykonávania procesných úkonov, v súčinnosti s orgánmi cudzieho štátu sama osebe nie je dôkazom právnej alebo faktickej zložitosti veci. Z uvedeného dôvodu nehodnotil vec, ktorá bola predmetom konania pred Okresným súdom v Trnave, ako právne a fakticky mimoriadne zložitú.

2. Správanie sa účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Navrhovateľ sa v konaní pred súdnymi orgánmi správal aktívne a súčinnosťne, napríklad predložil na výzvu Okresného súdu v Trnave dôkazy o strate na zárobku a výške škody na motorovom vozidle (11. marca 1999). Okrem toho navrhovateľ v uvedenom období urgoval konanie vo svojej veci v konaní pred Okresným súdom v Trnave aj sťažnosťami z 31. decembra 1998 a 29. decembra 1999, ktorými sa obrátil na Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (toto ich následne postupovalo na vybavenie predsedom Okresného súdu v Trnave, Okresného súdu v Trenčíne, ako aj Krajského súdu v Bratislave).

Pokiaľ ide o účasť navrhovateľa na vytýčených pojednávaniach, z piatich doteraz nariadených sa zúčastnil na jednom (26. apríla 1999). Okresnému súdu v Trnave sa však ani na jednom z piatich pojednávaní nepodarilo zabezpečiť účasť odporcu (-ov), pričom s výnimkou prvého a posledného pojednávania (12. marca 1999, resp. 20. marca 2001) neboli v žiadnom z ďalších vykázané doručky u všetkých účastníkov konania (v prípade druhého pojednávania konaného 26. apríla 1999 u odporcu I. stupňa – maďarského štátneho príslušníka, v prípade tretieho pojednávania 21. mája 1999 takisto u odporcu v I. rade, v prípade štvrtého pojednávania 30. júna 1999 nie sú v súdnom spise založené žiadne doklady o doručení predvolaní).

Z uvedeného dôvodu neúčasť navrhovateľa na takto „pripravených“ pojednávaniach výrazným spôsobom neprispela (a ani nemohla prispieť) k predĺženiu doterajšej dĺžky súdneho konania o jeho veci pred Okresným súdom v Trnave.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva navrhovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného Okresného súdu v Trnave. Pri skúmaní toho, či v dôsledku jeho postupu došlo k porušeniu označeného základného práva, ústavný súd zistil, že tomu tak je, a to ako v dôsledku jeho nekonania (bez existencie akejkoľvek zákonnej prekážky), tak aj v dôsledku jeho konania, ktoré však nesmerovalo k odstráneniu právnej neistoty navrhovateľa vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Pokiaľ ide o zbytočné prietahy v dôsledku nekonania Okresného súdu v Trnave, ústavný súd zistil, že k nim došlo od februára 1998 do februára 1999 (kedy bolo vytýčené prvé pojednávanie vo veci).

V tomto období sa Okresný súd v Trnave vyporiadal len s tým, či právny zástupca odporcu v II. rade trvá na svojom návrhu na prikázanie veci inému súdu (13. januára 1998) a po tom, čo tento 21. januára 1998 oznámil, že berie svoj návrh späť, Okresný súd v Trnave prvé pojednávanie vo veci vytýčil až na marec 1999 bez toho, že by jeho postupu v ďalšom konaní bránila nejaká zákonná prekážka.

Z tohto dôvodu ústavný súd vyhodnotil obdobie od februára 1998 do februára 1999 ako zbytočné prietahy v konaní vedenom pred Okresným súdom v Trnave pod sp. zn. 19 C 156/97, pôvodne vedenom pod sp. zn. 12 C 219/95.

V období od marca 1999 do marca 2001 bolo na Okresnom súde v Trnave uskutočnených celkom 5 pojednávaní (12. marca 1999, 26. apríla 1999, 21. mája 1999, 30. júna 1999, 20. marca 2001) a súd vykonával aj ďalšie procesné úkony voči účastníkom konania. Hoci táto etapa konania Okresného súdu v Trnave (a z tohto dôvodu) nebola poznamenaná jeho celkovou nečinnosťou, ústavný súd hodnotil jeho postup z toho hľadiska, či smeroval k odstráneniu právnej neistoty navrhovateľa vo veci, s ktorou sa naň obrátil, nakoľko za konanie, ktoré nevyvoláva zbytočné prietahy v súdnom konaní, možno považovať len také, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania. Je nepochybné, že za takéto úkony súdu možno považovať aj uskutočnenie pojednávania vo veci po zistení, že naň samotní účastníci konania (prípadne aj iné osoby) dostali predvolanie (v lehote najmenej päť dní pred dňom, kedy sa má pojednávanie konať – § 115 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku). Takto uskutočnené pojednávanie vytvára predpoklady účasti tých, ktorí sú účastníkmi súdneho konania a len za súčinnosti s ktorými bude „ochrana ich práv rýchla a účinná“ (§ 6 Občianskeho súdneho poriadku). Takéto pojednávanie možno hodnotiť ako postup súdu, ktorý smeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka konania (navrhovateľa) vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Ústavný súd z tohto hľadiska preskúmal postup Okresného súdu v Trnave, a ako už bolo uvedené vyššie, zistil, že z piatich uskutočnených pojednávaní, ku ktorým došlo v období marec 1999 – marec 2001, boli vykázané doručky o predvolaní u všetkých účastníkov konania len v dvoch z nich, a to v prípade prvého (konaného 12. marca 1999) a doteraz posledného (konaného 21. marca 2001). Pri ostatných pojednávaniach neboli vykázané doručky buď

vôbec (štvrté pojednávanie 30. júna 1999), alebo u odporcu v I. rade (druhé a tretie pojednávanie 26. apríla 1999, resp. 21. mája 1999). Ústavný súd v súvislosti s nedoručením predvolania odporcovi v I. rade, cudziemu štátnemu príslušníkovi, zistil, že Okresný súd v Trnave (a na rozdiel od Okresného súdu v Trenčíne) nevyužil ani v jednom prípade zmluvný mechanizmus doručovania písomnosti v zmysle čl. 9 a nasl. Zmluvy medzi Československou socialistickou republikou a Maďarskou ľudovou republikou o právnej pomoci a úprave právnych vzťahov v občianskych, rodinných a trestných veciach z 28. marca 1989 (oznámenie Federálneho Ministerstva zahraničných vecí č. 63/1990 Zb.), ktorým by bol zabezpečil (v primeranej dobe) doručenie predvolania odporcovi v I. rade, ale opätovne sa pokúšal o zistenie adresy jeho pobytu na území Slovenskej republiky na Mestskej polícii v Piešťanoch (dopyt z 15. mája 2000), resp. na Krajskom riaditeľstve Policajného zboru v Trnave – oddelení cudzineckej polície (dopyt 15. mája 2000). Po tom, čo Mestská polícia v Piešťanoch 29. mája 2000 Okresnému súdu v Trnave napokon oznámila, že odporca v I. rade sa dočasne zdržiava na trvalej adrese svojej manželky v Piešťanoch, však pojednávanie vo veci nariadené nebolo.

V súlade s už citovanou judikatúrou (II. ÚS 26/95) ústavný súd konštatoval, že záver o porušení základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy zakladá aj „nedodržanie postupu v konaní podľa právnych predpisov o právnej pomoci pri doručovaní súdnych písomností a dožiadaní, ako aj neúčelné vykonávanie jednotlivých procesných úkonov konajúceho súdu“.

Nakoľko postup Okresného súdu v Trnave, ktorý uskutočňoval pojednávania bez toho, že by niektorým, či dokonca všetkým účastníkom súdneho konania vo veci sp. zn. 19 C 156/97 bol na ne riadne doručil predvolania, nesmeroval k odstráneniu právnej neistoty navrhovateľa v jeho veci, ústavný súd ho posúdil ako ďalšie zbytočné prietahy v konaní vo veci sp. zn. 19 C 156/97.

Keďže po prerokovaní podnetu navrhovateľa ústavný súd zistil, že vo veci sp. zn. 19 C 156/97, pôvodne vedenej pod sp. zn. 12 C 219/95, Okresný súd v Trnave v období od februára 1996 do marca 2001 nepostupoval spôsobom, ktorý by viedol k odstráneniu

právnej neistoty navrhovateľa vo veci, s ktorou sa na súd obrátil (pretože v období od februára 1998 do februára 1999 nekonal vôbec, hoci mu v tom nebránila žiadna zákonná prekážka, a aj v ďalších obdobiach postupoval spôsobom, ktorý mal za následok zbytočné prietahy v konaní), bolo potrebné rozhodnúť tak, že zbytočnými prietahmi v konaní došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru.